

Op weg naar de Alcoholvrije School

Praktische tips

ALCOHOLVRIJE SCHOOL 0,0%

Colofon

© STAP - Nederlands instituut voor alcoholbeleid -
Postbus 9769
3506 GT Utrecht
Goeman Borgesiuslaan 77
3515 ET Utrecht
Nederland

September, 2011

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding.....	3
Achtergrondinformatie	4
Draagvlak creëren voor de Alcoholvrije School.....	5
De Alcoholvrije School opzetten	6
1. Schoolfeesten	7
2. Werkweken en andere activiteiten	8
3. Schoolregels en handhaving.....	9
4. Communicatieplan	10
5. Lessen	11
Veelgestelde vragen	12

Inleiding

Stelt u zich eens de ideale school voor: alle leerlingen gaan respectvol met elkaar om en kunnen hun eigen kwaliteiten en vaardigheden optimaal ontwikkelen. De werkelijkheid is vaak weerbarstiger. Als school heb je te maken met allerlei soorten leerlingen en vele factoren die allemaal de sfeer en de schoolprestaties beïnvloeden. Op sommige van die factoren heb je grip, zoals op een goed binnenklimaat, en op andere factoren heb je weinig invloed. Bijvoorbeeld op het niveau van de binnenkomende brugklassers.

Alcoholgebruik is zo'n factor die de schoolprestaties beïnvloedt. Wanneer leerlingen van uw school veel drinken, zult u dat merken aan de resultaten. Het goede nieuws is dat u een bijdrage kunt leveren aan beperken van het alcoholgebruik door als school duidelijke regels te stellen. De meeste ouders zullen het signaal van de school op prijs stellen en kunnen bepaalde regels voor alcohol gemakkelijker doorvoeren in het eigen gezin. En hoe meer volwassenen in de omgeving van het opgroeiende kind deze zelfde regels gebruiken, des te gemakkelijker de norm wordt overgenomen en hoe groter het effect is.

Welke keuze maakt u als schoolleider of als docent? De meest heldere regel die de school dan ook kan stellen over het alcoholgebruik is dat er in schoolverband helemaal geen alcohol gebruikt mag worden, niet op feesten en niet op werkweken. Voor sommige scholen is dit niet vanzelfsprekend zomaar in te voeren, voor andere scholen geldt dat ze al praktisch alcoholvrij zijn.

Dit boekje bevat praktische informatie over het opzetten van de Alcoholvrije School. Wat komt daar bij kijken en tegen welke problemen kunt u aanlopen? Welke afspraken maakt u met personeel, ouders en leerlingen? Elke school kan zijn eigen tips uit dit boekje halen.

Voor de communicatie over de Alcoholvrije School staan in dit boekje diverse teksten die direct te gebruiken zijn voor bijvoorbeeld de schoolgids, de website, het reglement of voor een nieuwsbrief naar ouders.

Het concept van de Alcoholvrije School betekent een school waarbij helemaal geen alcohol geschonken wordt op de school of op door de school georganiseerde activiteiten. Ook niet aan jongeren boven de 16, ook niet aan de leraren in het bijzijn van leerlingen, en ook niet tijdens het eindexamenfeest. Er zijn vijf belangrijke elementen waaraan uw school moet voldoen om het keurmerk Alcoholvrije School te mogen dragen. De school kan stapsgewijs werken aan deze elementen zodat de school op een systematische manier alcoholvrij wordt.

Achtergrondinformatie

Alcohol en de gevolgen

Pubers verkennen graag hun grenzen. Alcohol is voor hen een aantrekkelijk product. Alcohol maakt je tijdelijk losser en vrijer, het voelt grappig en je durft meer. Maar we weten ook dat puberhersenen nog in ontwikkeling zijn. Zo is het vermogen om vooruit te denken, gevolgen in te zien, verantwoordelijkheid te nemen is nog niet volledig ontwikkeld. Alcoholgebruik heeft schadelijke gevolgen voor de ontwikkeling van de hersendelen die deze functies uitvoeren. Jongeren die veel drinken presteren slechter op geheugentaken. Ook kunnen er gedrags- en concentratieproblemen ontstaan, met slechtere schoolprestaties tot gevolg. Zeker wanneer alcohol vaak en in grote hoeveelheden gedronken wordt. Bij sommige pubers zal overmatig alcoholgebruik verdergaande gevolgen hebben dan ze zelf kunnen voorzien. Denk bijvoorbeeld aan de jongeren die jaarlijks in een coma terecht komen door het drinken van grote hoeveelheden in korte tijd (in 2010 waren dat er in Nederland ruim 600).

De wet

De Nederlandse wet met betrekking tot alcohol (Drank- en Horecawet) stelt dat aan jongeren geen alcohol mag worden verkocht voor hun 16^e. In veel landen ligt die grens op 18 jaar omdat de schadelijke invloed van alcohol op de hersenontwikkeling zelfs tot het 23^e jaar kan doorgaan. In Nederland pleitten alle deskundigen ook voor een grens van 18 jaar.

Beperk de beschikbaarheid van alcohol voor pubers

De volwassenen in de omgeving van de puber kunnen met succes de verantwoordelijkheid nemen om de puber tegen zichzelf beschermen. Uit wetenschappelijk onderzoek is namelijk steeds weer gebleken dat het beperken van de beschikbaarheid van alcohol daarbij het beste middel is. Daarnaast moet de omgeving zo duidelijk mogelijke regels stellen. Als de hele omgeving van jongeren dezelfde boodschap uitzendt en alcohol moeilijk of niet verkrijgbaar is, zal het drankgebruik onder jongeren afnemen.

De Alcoholvrije School is een belangrijk voorbeeld van een alcoholvrije omgeving voor jongeren. De school en de schooltijd zijn erg bepalend in de opvoeding van een kind. Scholen vervullen een verantwoordelijke functie en het kan niet de bedoeling zijn om jongeren in deze veilige omgeving in aanraking te laten komen met een middel dat juist voor hen erg schadelijk is.

Draagvlak creëren voor de Alcoholvrije School

Het is niet voor alle personeelsleden vanzelfsprekend dat een alcoholvrij beleid het beste is voor de leerlingen. Een heersend gedachtegoed is dat leerlingen zouden moeten leren omgaan met en wennen aan de verleidingen van onze maatschappij. De vraag is of u daar als school een rol in wilt spelen of dat u kiest om als school niet verantwoordelijk te willen zijn voor gezondheidsschade of onveilige situaties door alcoholgebruik.

Onderstaande punten kunt u gebruiken om draagvlak te creëren wanneer u het alcoholbeleid met de staf, het MT of de docenten bespreekt.

De voordelen van een volledig alcoholvrij beleid zijn:

- Betere schoolprestaties
- Eenduidigheid voor alle leerlingen, geen uitzonderingen nodig
- Geen fraudegevoelige polsbandjes of speciale kaartjes nodig
- Ook leerlingen boven de 16 jaar krijgen zo een signaal dat alcoholgebruik ongezond is
- Geen regels en controle nodig voor de hoeveelheid toegestane consumpties
- Geen mogelijkheid meer om alcohol door te geven aan 16-minners
- Veiligere feesten met minder overlast
- Geen risico op comazuipen
- Minder bewaking nodig in de feestzaal

Houdt u bij de invoering rekening met de volgende punten:

- Een goede communicatie over het waarom en hoe van de alcoholvrije school is essentieel . De eerste jaren moet u regelmatig de boodschap herhalen aan docenten, leerlingen en ouders.
- Er bestaat het risico dat schoolfeesten minder populair worden, ervaring leert dat dit vooral in de begintijd aan de orde is, op langere termijn zullen leerlingen eraan wennen. Zorg voor een leuk feest.
- De controles bij feesten en werkweken kosten extra mankracht en tijd.
- Alcoholtesters zijn nodig om indrinken te controleren (aanschaffen of huren kan soms op kosten van de gemeente).

De Alcoholvrije School opzetten

Onderstaande vijf elementen kunnen een leidraad bieden bij het opzetten van de Alcoholvrije School:

1. Schoolfeesten
2. Werkweken en andere activiteiten
3. Schoolregels en handhaving
4. Communicatieplan
5. Lessen

1. Schoolfeesten

Checklist voor een goed feest

- Leuk thema, goede muziek en als kern van het schoolfeest gezellig samenzijn
- Voldoende toezicht door docenten, professionele beveiliging of politie
- Docenten zijn alcoholvrij
- Steekproefsgewijs fouilleren en alcoholtesters gebruiken

Deurbeleid en alcoholtesters

- Laat het feest op tijd beginnen en beperk de binnenkomsttijd. Dit voorkomt indrinken.
- Werk met alcoholtesters en kondig dit van te voren duidelijk aan.
- Stuur ouders een brief met de regels rondom schoolfeesten.
- Maak een keuze wie er moet blazen: iedereen of steekproefsgewijs. Vergeet niet de leerlingen te checken waarvan je vermoedt dat die zich hebben ingedronken.
- Kies de juiste docenten voor het deurbeleid van schoolfeesten of vraag de plaatselijke politie of professionele bewaking; doe alsof de controle de normaalste zaak van de wereld is.
- Wees heel helder in je beleid: drank meegenomen en/ of ingedronken wil zeggen dat de toegang tot het feest wordt geweigerd. Eventueel kunt u nog verdere sancties treffen.
- Ga niet in discussie met leerlingen. Als een leerling de uitslag niet gelooft, neem dan een tweede test af met een tweede apparaat.

Is het wettelijk toegestaan om alcoholtesters te gebruiken?

Ja, de tester kan gebruikt worden binnen de school en alleen om na te gaan of leerlingen wel of geen alcohol hebben gedronken. Met de uitslag van de meting wordt verder niets gedaan. De hoogte van de uitslag is niet relevant; het gaat erom of wordt aangetoond of er al of niet alcohol in het bloed is.

Hoe ga je om met leerlingen die onder invloed van alcohol blijken te zijn?

- Weiger de leerling de toegang tot het feest.
- Zorg voor een lijst met telefoonnummers van ouders bij de ingangscntrole.
- Vraag de ouders van leerlingen die hebben gedronken om hun kind op te halen en laat deze leerlingen binnen het schoolgebouw bijkomen.
- Als uit de blaastest blijkt dat het alcoholpromillage hoger is dan 1,5 ‰, ga dan met het kind naar de spoedeisende hulp van het dichtstbijzijnde ziekenhuis voor een medische check.

Hoe ga je om met leerlingen die drank naar binnen smokkelen?

- Check een paar uur voor aanvang van het feest de omgeving van de school op verborgen drankflessen. Denk bijvoorbeeld aan kluisjes, plantsoenen, toiletten, plafonds en plantenbakken.
- Vraag leerlingen om hun jassen en tassen te openen zodat je kunt zien of er flessen verborgen zijn.
- Zorg ervoor dat leerlingen die binnen zijn, niet meer naar buiten kunnen. Werk niet met stempels of polsbandjes. Hiermee beperkt u ook op straat rondhangen.
- Maak duidelijk voor de leerlingen dat als ze naar buiten willen dat ze niet meer naar binnen mogen.

Welke sancties kan de school treffen?

- Uitsluiting van 1 of meerdere schoolfeesten
- Schorsing voor een bepaalde tijd
- Leerling een werkstuk laten maken over de mogelijke gevolgen van vroegtijdig alcoholgebruik

2. Werkweken en andere activiteiten

Ik ga op reis en ik neem mee:

- Alcoholtesters
- Telefoonnummers van ouders
- Voldoende docenten voor toezicht

Controle door docenten

- Op werkweken zullen docenten de controle voor hun rekening moeten nemen en kan de politie of bewaking niet worden ingeschakeld. Zorg dat alle docenten goed op de hoogte zijn van de regels en deze ondersteunen en uitdragen. Sancties bij overtreding worden vooraf vastgesteld.
- Stuur ouders en leerlingen van te voren een brief met de regels en de sancties. Laat bijvoorbeeld weten dat ze bij alcoholgebruik naar huis gestuurd worden.
- Een voldoende aantal docenten zijn altijd alcoholvrij; zij gaan mee in schoolverband, geven het goede voorbeeld en moeten nuchter zijn in het geval van calamiteiten.
- Maak een programma waarbij de leerlingen zoveel mogelijk in het zicht van de docenten zijn.
- Of kies voor gastgezinnen en maak goede afspraken met de gastouders.
- Neem steekproefsgewijs alcoholtesten af.
- Spreek af dat leerlingen niet op hun hotelkamers mogen drinken. Check steekproefsgewijs de hotelkamers, bagage en jassen.

3. Schoolregels en handhaving

Voorbeeldreglement

Regels

- Het in bezit hebben en gebruiken van alcohol is voor en tijdens de schooltijd verboden dit geldt ook voor school georganiseerde activiteiten.
- Bij het vermoeden van het overtreden van deze regel bij bijv. schoolfeesten wordt er bij vermoeden van alcoholgebruik een blaastest afgenomen. Deze test kan ook steekproefsgewijs ingezet worden. Bij weigering van de test wordt contact opgenomen met de ouders en de leerling wordt de toegang tot de school of activiteit ontzegd.
- Leerlingen, waarvan na controle wordt geconstateerd dat zij alcohol hebben gedronken, worden geweigerd. De ouders worden hiervan in kennis gesteld en dienen hun zoon/dochter persoonlijk op te halen.
- Hulpverlening : de BHV-ers dienen bij een dergelijke activiteit of schoolfeest voortdurend aanwezig te zijn.

Sancties

- Indien een leerling alcohol heeft gebruikt, wordt een disciplinaire maatregel getroffen door de vestigingsdirecteur of teamleider van het betreffende leerjaar.
- De disciplinaire maatregelen die worden opgelegd zijn:
 - Gesprek met ouders, docent en leerling.
 - De leerling krijgt een schorsing voor bijv. het volgende schoolfeest of een andere activiteit.
 - De leerling krijgt een taak die tijdens de vrije uren op school moet worden uitgevoerd.
 - Bij herhaling wordt tot schorsing van de leerling voor één of meerdere dagen overgegaan.
 - Het personeel van de school heeft een voorbeeldfunctie en drinkt in aanwezigheid van leerlingen geen alcohol op school, voor en tijdens schoolfeesten en op buitenschoolse activiteiten.

Handhaving van de regels op feesten

- De voorkeur gaat ernaar uit om de feesten op de school zelf te laten plaatsvinden.
- Wanneer de school de feesten en werkweken zelf organiseert, kan de school ook de handhaving regelen. Dat kan primair met docenten, maar ook met professionele bewaking en vraag eventueel ondersteuning van de wijkagent.
- Wanneer de leerlingen de schoolfeesten organiseren, zorg dan dat de school de verantwoordelijkheid neemt voor de veiligheid en het alcoholbeleid.
- Wanneer de feesten in de horeca gehouden worden, maak dan goede afspraken over het alcoholreglement en de handhaving ervan. Horecapersoneel is er niet vanzelfsprekend van op de hoogte dat uw school ervoor kiest om geen alcohol te schenken aan de leeftijdsgroep van 16 tot en met 18 jaar. Laat het toezicht op alcoholgebruik niet over aan het horecapersoneel.
- Wees consequent wat betreft fouilleren, tassencontrole, kluiscontrole, blaastesten en sancties.

4. Communicatieplan

- Communiceer het alcoholreglement in de schoolregels naar de leraren, leerlingen en ouders, eventueel in combinatie met rook- en drugsbeleid.
- Zorg voor een vaste plek op de website en in de schoolgids.
- Zorg dat het alcoholbeleid een structureel agendapunt is op de **lerarenvergadering**. Zorg dat de leraren gemotiveerd zijn om het beleid goed uit te voeren door het als een serieus op te pakken punt te agenderen. Betrek de enthousiaste leraren bij de uitvoering en handhaving.
- Wanneer u de Alcoholvrije School wilt invoeren, ga dan niet teveel in discussie met docenten die zich blijven verzetten. Zie het als een logische maatregel waar iedereen snel aan went.
- Betrek de **ouderraad** en de **medezeggenschapsraad** bij het alcoholbeleid: maak een vast agendapunt op de vergadering.
- Betrek de **leerlingenraad** bij het alcoholbeleid. Vraag hoe de leerlingen het concept van de Alcoholvrije school zouden overbrengen op medeleerlingen.
- Als ouders en of docenten de noodzaak van een alcoholvrij beleid niet onderschrijven kan het zinvol zijn een voorlichting te laten verzorgen over alcohol door een kinderarts. Een andere mogelijkheid is het organiseren van een **ouderavond** door de plaatselijke GGD of de verslavingszorg.

Gebruik de banner van de Alcoholvrije School

- In de 1^e brief van het schooljaar
- In de schoolgids
- Op muurposters met het schoolreglement
- Op de website van de school
- Op posters en flyers voor schoolfeesten
- In de brief voorafgaand aan werkweek of andere buitenschoolse activiteit
- Als een deursticker of bordje op de gevel

Voorbeeldtekst schoolgids en website

In het schooljaar 2011/2012 is onze school geheel alcoholvrij. Dit houdt in dat op schoolfeesten en werkweken geen alcohol wordt geschonken. Ook onder schooltijd mogen leerlingen niet onder invloed zijn van alcohol. Deze regels zijn er omdat alcohol schadelijk is voor de hersenontwikkeling van leerlingen. Daarnaast wil de school incidenten door alcoholgebruik voorkomen. Wanneer leerlingen zich niet aan het schoolregels voor alcohol houden, kan de school besluiten om de ouders in te lichten of over te gaan tot schorsing.

Meer voorbeeldmateriaal

Kijk op www.alcoholvrijeomgeving.nl voor voorbeeldbrieven voor werkweken, voorbeeldprotocollen voor schoolreizen, alcoholreglementen, uitnodigingen voor schoolfeesten en nog veel meer.

5. Lessen

Voorlichtingslessen over alcohol en de gevolgen kunnen het beste in de brugklas gegeven worden. Hiervoor zijn vele materialen beschikbaar. Zie de website van De Gezonde School en Genotmiddelen, www.dgsg.nl, of neem contact op met de plaatselijke GGD. Zij kunnen een voorlichter die een gastles geeft voor uw school regelen.

Voorlichting over alcohol aan jongeren heeft in het algemeen geen effect op het drinkgedrag van jongeren die al mogen drinken. Wel wordt hun kennis over de risico's van alcohol vergroot waardoor er meer begrip bij hen kan ontstaan voor de alcoholvrije school. Als ouders en leerlingen beiden een voorlichting ontvangen over alcohol kan het er wel toe leiden dat het alcoholgebruik bij jongeren wordt beperkt of dat het beginnen met gebruik wordt uitgesteld.

Veelgestelde vragen

Hoe kan de Alcoholvrije School samenwerken met andere partijen in de regio?

- Ga na of er andere scholen zijn die ook alcoholvrij willen worden. Dat werkt versterkend met name wanneer de leerlingen ook naar andere schoolfeesten gaan (als introductie).
- Vrij veel gemeenten hebben een alcoholpreventiebeleid. Ga na wat de mogelijkheden zijn voor ondersteuning door de gemeente van uw school.
- Maak afspraken met de politie, bijvoorbeeld wat betreft het optreden naar leerlingen die de toegang tot een schoolfeest geweigerd zijn en in de buurt van de school overlast veroorzaken, of vraag de politie om eenmalige assistentie bij het uitvoeren van het alcoholvrij deurbelied bij schoolfeesten.
- GGD/ verslavingszorg: bij signalering van alcoholproblematiek kunnen leerlingen doorverwezen worden naar de GGD.
- Kinderartsen: vraag kinderartsen voor een ouderavond over alcohol. Zij kunnen de ouders overtuigen van de schade die alcohol brengt aan hersenen die nog in ontwikkeling zijn. Ook voor het personeel kan een kinderarts nieuwe inzichten geven. Veel docenten weten bijvoorbeeld niet dat de schoolprestaties beïnvloed worden door alcohol.
- Supermarkten, snackbars en slijterijen: vraag aan de detailhandel en horeca in de omgeving van de school om de bestaande wetgeving voor 100% te respecteren en geen drank te verkopen aan leerlingen. Informeer de gemeente als een alcoholverstrekker zich niet aan de regels houdt.

Hoe kun je als school de ouders overtuigen dat ze het drinken van alcohol door hun kind jonger dan 16 jaar zouden moeten verbieden?

- Wees duidelijk met het alcoholreglement, communiceer dit bij elk schoolfeest en vertel ook waarom dit beleid gevoerd wordt.
- Wijs de ouders op een goede communicatie met hun kind. Hoe je als ouder het beste kunt omgaan met alcohol en opvoeding kun je lezen in: Mag ik ook een glaasje? Handreikingen bij de opvoeding over alcohol en <http://www.uwkindenalcohol.nl/> en www.hoepakjijdataan.nl.
- Maak duidelijk dat schade door overmatig alcoholgebruik ook optreedt boven de 16 jaar. De hersenen ontwikkelen zich nog tot 24 jaar door en in die periode is alcohol extra gevaarlijk.

Wat vinden docenten en leerlingen van een feest zonder alcohol? Hoe reageer je op verzet?

- Vertel docenten en leerlingen dat scholen geen drank *mogen* verkopen. Dat is wettelijk verboden, tenzij ze een gemeentelijke ontheffing hebben van de Drank – en Horecawet of tenzij de verstrekking wordt uitgevoerd door een horecaondernemer. In beginsel wordt echter door de gemeente geen ontheffing verleend aan een school.
- Zorg dat het feest aantrekkelijk is door een thema, een dj, een act of andere drankjes.
- Uit onderzoek is gebleken dat de helft van de jongeren een feest zonder alcohol ook leuk vindt. Er zijn momenteel tientallen alcoholvrije scholen in Nederland.
- Leg uit dat het juist goed is voor de leerlingen als er geen alcohol is en dat veel ouders hier achter staan. Sta pal achter je beleid. Na een paar keer weten de leerlingen niet beter.

Quotes over de Alcoholvrije school:

Mw Schouten, directeur Mavo Muurhuizen: “De Alcoholvrije School is een marketing instrument dat ouders duidelijk maakt dat ze hun kind naar een bewuste en veilige school brengen.”

Boy da Costa Gomez, leraar Stanislascollege te Delft: “Het opzetten van de Alcoholvrije School gaat niet zomaar; ook sommige leraren vinden alcohol op school sociaal aanvaardbaar.”

Boy da Costa Gomez, leraar Stanislascollege te Delft: “Vooraf duidelijk communiceren over de gang van zaken op een schoolfeest, bijvoorbeeld dat je gefouilleerd kan worden, voorkomt weerstand op het feest zelf.”

Andries de Vries, politieagent te Eindhoven: “Leerlingen die hebben geblazen en 1 ‰ alcohol in hun bloed hebben zijn eigenlijk hartstikke dronken, al hebben ze het zelf niet door en zie je het niet aan ze.”

Eric van 't Zelfde, directeur Hugo de Groot te Rotterdam: “Verlies vooral niet de kern van het schoolfeest uit het oog: even bij elkaar zijn. Als alcohol daarbij het doel wordt dan kun je je leerlingen beter naar de kroeg sturen.”

Elise Hernes, vestigingsdirecteur De Waal te Rotterdam: “Wij voeren een zero tolerance beleid voor alcohol. Eén keer hebben leerlingen dit overtreden op een schoolfeest. Ze moesten toen opgehaald worden door hun ouders. Dit heeft zo'n grote impact gehad op alle leerlingen dat ze het niet meer in hun hoofd halen om te drinken op een schoolfeest.”